

nia, Africa, aliisque regionibus. Cùm igitur etiam nunc nulla sit communis toti Occidenti, nisi Latina, certè in ea Scripturæ diuinæ legendæ sunt.

QVINTO, si vlla ratio esset, cur Scripturæ lingua vulgari in cœtu fidelium legi deberent, ea certè esset potissima, vt omnes intelligerent: At certè populus non intelligeret Prophetas & Psalmos, & alia, quæ in Ecclesiis leguntur, etiam si lingua materna legerentur. Nos enim qui Latine scimus, non propterea continuò intelligimus Scripturas, nisi expositores legamus vel audiamus. Quomodo ergo intelligerent homines imperiti? præsertim cùm Scripturæ eo sint obscuriores, quo magis in peregrinas linguas transferuntur.

Quid, quòd populus non solum non caperet fructum ex Scripturis, sed etiam caperet detrimentum? acciperet enim facillimè occasionem errandi in doctrina fidei, tum in præceptis vitæ ac morum: nam ex Scriptura non intellecta nata sunt omnes hæreses, vt ostendit Hilarius in extremo libro de Synodus: Quod etiam Lutherus agnuit, qui Scripturam librum hæreticorum vocauit. Et experimento idem comprobatur.

Refert enim CASSIANVS collat. 10. cap. 2. 3. 4. & 5. Anthropomorphitarum absurdissimos errores ex sola imperitia esse natos; & Aeneas SYLVIVS in lib. de origine Boëmorum refert, errores crassissimos Thaboritarum, Orbitarum, & aliorum, qui Scripturas materna lingua legebant, & non intelligebant. Quod idem accidit Dauidi Georgio omnium hæreticorum pestilentissimo, qui nullam linguam nouerat, nisi suam maternam, id est, Batauorum, & tamè ex Scripturis collegerat, se esse Dei Filium & Messiam, vt patet ex libro siue epistola, quam de illius erroribus ediderunt Basileenses.

Præterea si populus rudis audiret, lingua sua vulgari legi ex Canticis Canticorum: *Ofculetur me ofculo oris sui.* Et: *Lana eius sub capite meo.* & *dextera illius amplexabitur me.* Et illud *Ofcæ: Vade, & fac tibi filios fornicationum;* nec non adulterium Dauidis, incestum Thamar, mendacia Iudith; & quemadmodum Ioseph fratres suos inebriauit; Sara, Lia, & Rachel dederunt ancillas viris suis in concubinas, & multa alia eorum, qui in Scripturis magna cum laude commemorantur, vel prouocaretur ad huiusmodi imitanda: vel contemneret sanctos Patriarchas, vt olim Manichæi; vel putaret mendacia esse in Scripturis. Et cùm tam multas apparentes contradictiones in Scripturis esse videret, & soluere non posset, periculum esset, ne tandem nihil crederet.

Audui ab homine fide digno, cùm in Anglia à Ministro Caluinista in templo legeretur lingua vulgari capitulum 25. Ecclesiastici, vbi multa dicuntur de malitia mulierum; surrexisse feminam quandam, atque dixisse: *istudne est ver-*

A *bum Dei? immo potius verbum Diaboli est.*

SEXTO, si oporteret lingua vulgari Scripturas sacras publicè legere, oporteret etiam singulis ætatibus mutare translationes. Nam linguæ vulgares singulis seculis magna ex parte mutantur, vt Horatius in arte poetica, & experientia ipsa docet. Tot vero translationum mutationes, non sine grauissimo periculo, & incommodo fierent. Nam non semper inueniuntur idonei interpretes; atque ita multi errores committerentur, qui non possent postea facile tolli, cùm neque Pontifices, neque Concilia de tot linguis iudicare possint.

B SEPTIMO, videtur omninò maiestas diuinorum officiorum requirere linguam magis grauem & venerandam, quàm sint illæ, quibus vulgo vtimur, si id commodè fieri possit. Præsertim cùm in sacris mysteriis multa sint, quæ secreta esse debent, vt etiam veteres docent. Dionysius cap. 1. & vlt. Ecclesiast. hierarch. Origenes homil. 5. in Num. Basilius de Spiritu sancto, cap. 27. Chrysostrum homil. 24. in Matth. & Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 56. Neque ad rem est responsio Kemnitij, qui conatur ostendere, non esse vllò modo Latinam linguam sanctiorem, & magis venerandam, quàm ceteræ sint. Non enim dicimus esse sanctiorem, nec etiam grauiorem, si verba spectemus, sed dicimus, hoc ipso esse grauiorem, & magis reuerendam, quod non est vulgaris.

C His omnibus accedant duorum grauissimorum Patrum testimonia, Basilij Græci, & Hieronymi Latini, qui quidem non iudicabant expedire, vt omnes homines sine delectu Scripturas tractarent, etiam si id non posset eo tempore facile impediri, cùm Græca & Latina lingua quibusdã populis adhuc essent vulgares. Refert Theod. lib. 4. hist. cap. 17. cùm Præfectus culinae Imperatoris nescio quid de Scripturis protulisset, eum à magno BASILIO reprehensum audiuisse: *Tuum est de pulmentis cogitare, non dogmata diuina decoquere.* Quid, obsecro, nunc diceret S. Basilius, si pharmacopolas, futores, ceterosque opifices, etiam è pulpitis sacra eloquia tractare, apud Lutheranos, Caluinistas, atque Anabaptistas videret? **HIERONYMVS** in epistola ad Paulinum de studio Scripturarum: *Quod medicorum est, inquit, promittunt medici, tractant fabrilis fabri, sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctique, poemata passim, hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vnusquisque presumunt, lace-rant, docent, antequam discant.*

D Quæ Hieronymi querimonia nunc maxime locum habet in tota Germania & Gallia. Omnes enim opifices, non solum viri, sed etiam feminae, Scripturas habent in manibus, & ex earum lectione ad imperitiam suam adiungunt indocilitatem & arrogantiam. Quia enim possunt verba Apostoli recitare, & allegare libros